GWASANAETH TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU

Gwasanaeth Tân ac Achub
Fire and Rescue Service

ADRODDIAD MONITRO PERFFORMIAD

Y Chwarter Cyntaf

Ebrill 2021 – Mehefin 2021

Mae'r ffigyrau'n rhai dros dro, a gallai mân newidiadau gael eu gwneud.

CYNNWYS

ADRODD YNGHYLCH GWEITHGARWCH MEWN PERTHYNAS Â DIGWYDDIADAU	
YR HOLL DDIGWYDDIADAU	
Golwg gyffredinol ar yr holl ddigwyddiadau yr aethpwyd atynt	1
TANAU YN ÔL CATEGORÏAU	
Tanau yn ôl categori a chymhelliad	2
Tanau yn ôl math o eiddo a chymhelliad	3
GALWADAU DIANGEN	
Galwadau diangen yn ôl categori	4
DIGWYDDIADAU GWASANAETH ARBENNIG	
Digwyddiadau gwasanaeth arbennig yn ôl categori	5
Gwrthdrawiadau Traffig ar y Ffyrdd a Thorri Allan/Rhyddhau	6
MONITRO MEWN PERTHYNAS AG AMCAN GWELLA A LLESIANT – A	
Tanau damweiniol mewn cartrefi	7
Marwolaethau ac anafusion oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi	8
Archwiliadau Diogel ac Iach	9
Larymau mwg wedi seinio (tanau damweiniol mewn cartrefi)	10
GEIRFA	
Geirfa	11

1.0 Yr Holl Ddigwyddiadau

1.1 Yn ystod chwarter cyntaf 2021/22, aeth y Gwasanaeth at 1,320 o ddigwyddiadau brys a galwadau diangen – sef 4.2% yn llai nag yn yr un cyfnod yn 2020/21.

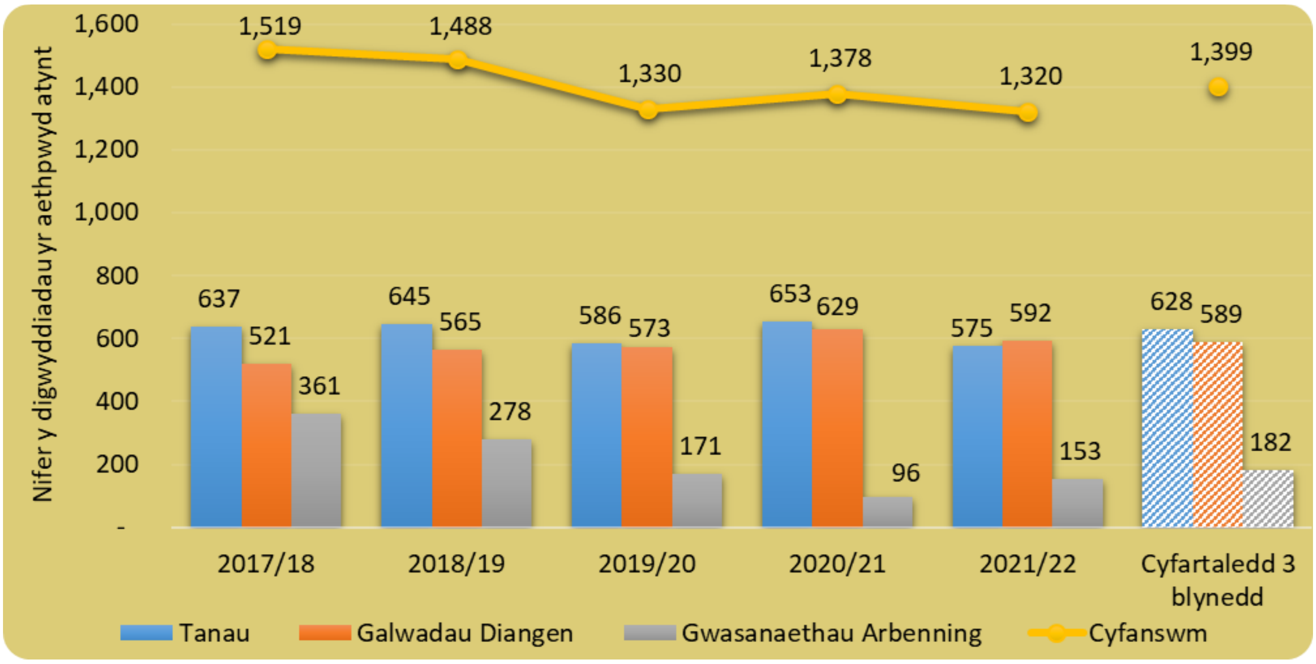

Categori	Blwydd-yn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Cyfanswm y digwyddiadau yr aethpwyd atynt	2021-22	1,320				1,320	↓ 4.2%	1,399	↓ 5.6%
	2020-21	1,378				1,378			
Yr holl danau	2021-22	575				575	↓ 11.9%	628	↓ 8.4%
	2020-21	653				653			
Cyfanswm y digwyddiadau gwasanaeth arbennig	2021-22	153				153	↑ 59.4%	182	↓ 15.9%
	2020-21	96				96			
Cyfanswm y galwadau diangen	2021-22	592				592	↓ 5.9%	589	↑ 0.5%
	2020-21	629				629			

*Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

2.0 Tanau, yn ôl Categori a Chymhelliad

2.1 **Prif Danau –** Roedd nifer y prif danau wedi cynyddu 12.1% yn ystod chwarter cyntaf 2021/22, a'r mathau o eiddo 'Adeiladau' ac yna 'Cerbydau ffyrdd' oedd y rhan fwyaf o'r prif danau, sef 72.5% a 20.7% ar gyfartaledd yn eu trefn, gyda'r gweddill yn rhai 'Awyr Agored'.

2.2 **Tanau Eilaidd –** roedd nifer y tanau eilaidd wedi gostwng 25.6%. Roedd y rhan fwyaf o'r tanau eilaidd (dros 95%) wedi digwydd mewn mathau o eiddo 'Awyr Agored'.

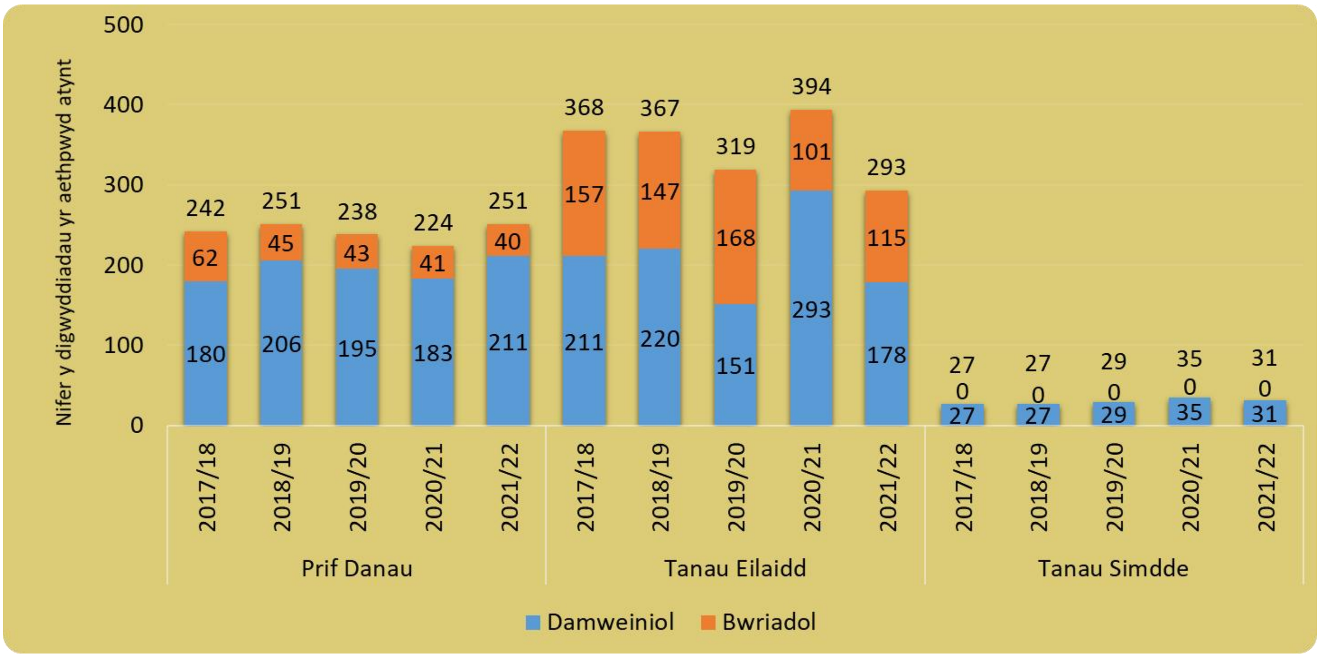

Categori	Blwyddyn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Prif danau	2021-22	251				251	↑ 12.1%	238	↑ 5.5%
	2020-21	224				224			
Tanau eilaidd	2021-22	293				293	↓ 25.6%	360	↓ 18.6%
	2020-21	394				394			
Tanau Simnai	2021-22	31				31	↓ 11.4%	30	↑ 3.3%
	2020-21	35				35			

* Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

3.0 Prif Danau, yn ôl Math o Eiddo a Chymhelliad

3.1 Cafodd 19 o brif danau eu cynnau'n fwriadol mewn adeiladau amhreswyl, gydag 13 o'r rheini'n digwydd yng Ngharchar EM Berwyn. Yn yr un cyfnod y llynedd, aeth y gwasanaeth at 20 o danau bwriadol mewn adeiladau amhreswyl, gyda 15 o'r rheini'n digwydd yng Ngharchar EM Berwyn.

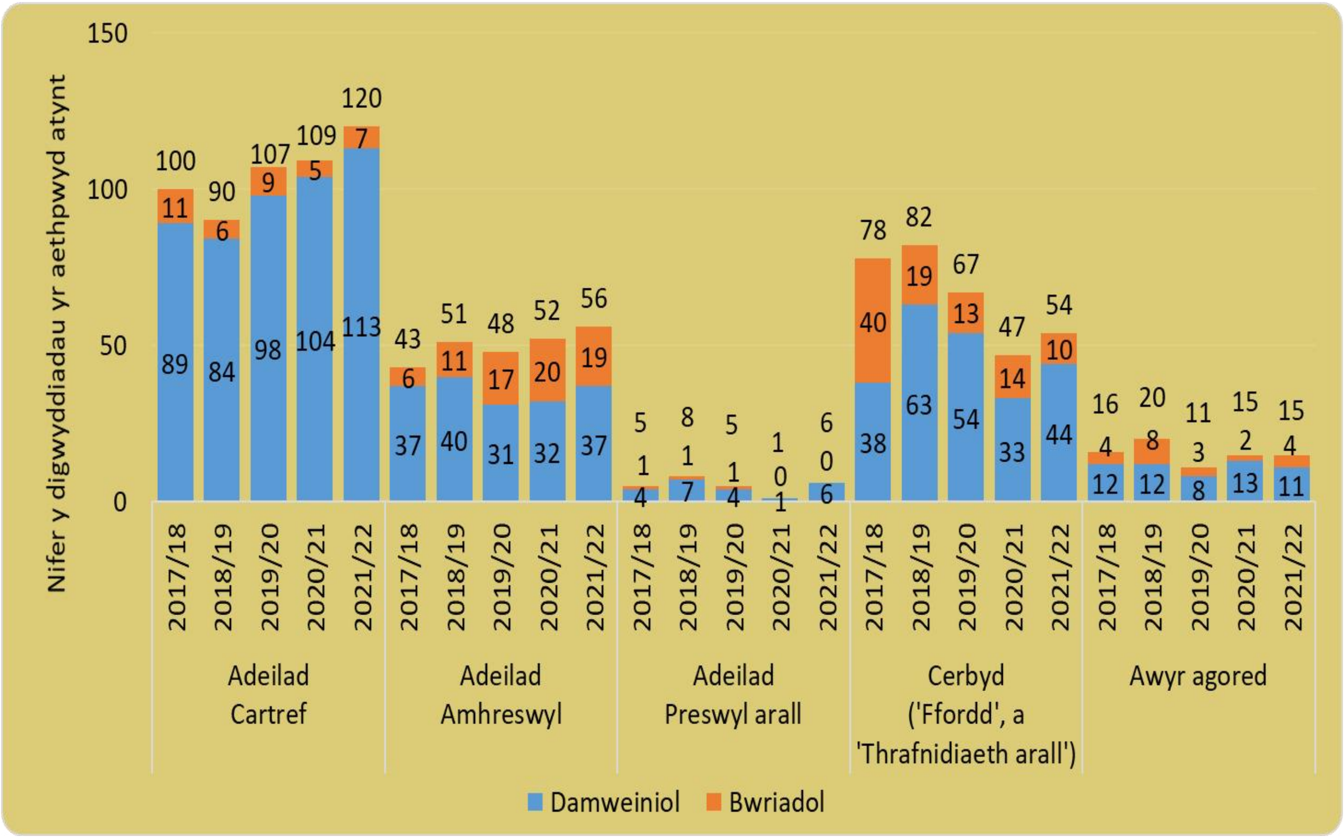

Categori	Blwyddyn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfanswm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Yr holl brif danau bwriadol	2021-22	40				40	↓ 2.4%	43	↓ 7%
	2020-21	41				41			
Yr holl brif danau damweiniol	2021-22	211				211	↑ 15.3%	195	↑ 8.2%
	2020-21	183				183			

* Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

4.0 Galwadau Diangen

4.1 Yn ystod y chwarter cyntaf yn 2021/22, aeth y Gwasanaeth at 592 o alwadau diangen, sef 5.9% o ostyngiad o'r 629 yn y flwyddyn flaenorol. Roedd nifer y galwadau diangen didwyll wedi gostwng 16.6%, roedd y galwadau diangen maleisus wedi gostwng 64.7% i 6, ac roedd y galwadau diangen oherwydd offer (galwadau diangen oherwydd larymau tân awtomatig) wedi cynyddu (10.3%).

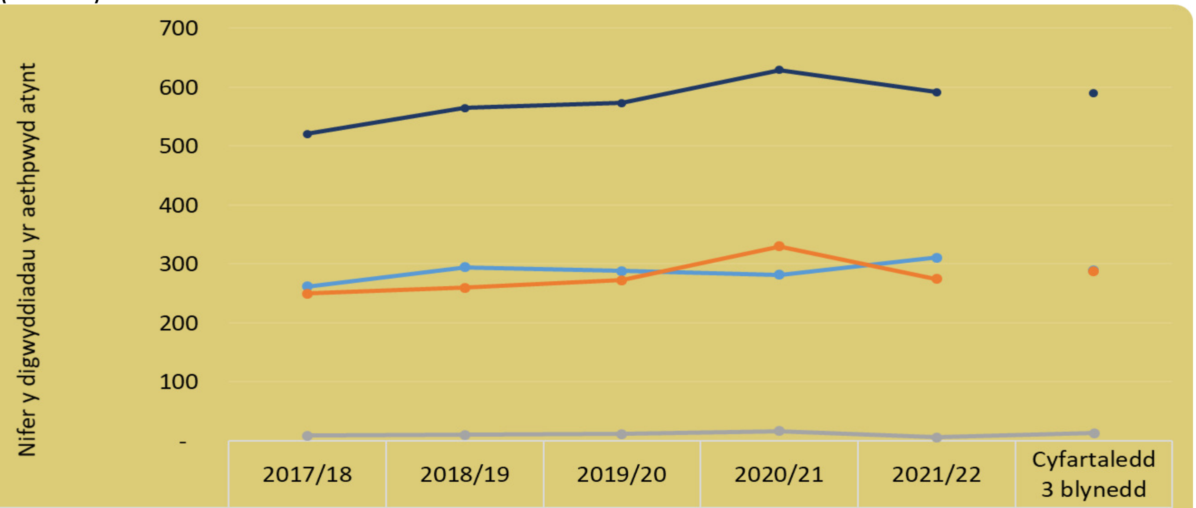

	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	Cyfartaledd 3 blynedd
Larymau Tân Awtomatig	262	295	288	282	311	288
Didwyll	250	260	273	330	275	288
Maleisus	9	10	12	17	6	13
Cyfanswm	521	565	573	629	592	589

Categori	Blwyddyn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Cyfanswm y galwadau diangen	2021-22	592				592	↓ 5.9%	589	↑ 0.5%
	2020-21	629				629			
Larymau tân awtomatig	2021-22	311				311	↑ 10.3%	288	↑ 8.0%
	2020-21	282				282			
Galwadau diangen didwyll	2021-22	275				275	↓ 16.6%	288	↓ 4.5%
	2020-21	330				330			
Maleisus	2021-22	6				6	↓ 64.7%	13	↓ 53.8%
	2020-21	17				17			

* Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

5.0 Digwyddiadau Gwasanaeth Arbennig

5.1 Yn chwarter cyntaf 2021/22, cafwyd 153 o ddigwyddiadau gwasanaeth arbennig o gymharu â 96 yn y flwyddyn flaenorol, sef cynnydd o 59.4%.

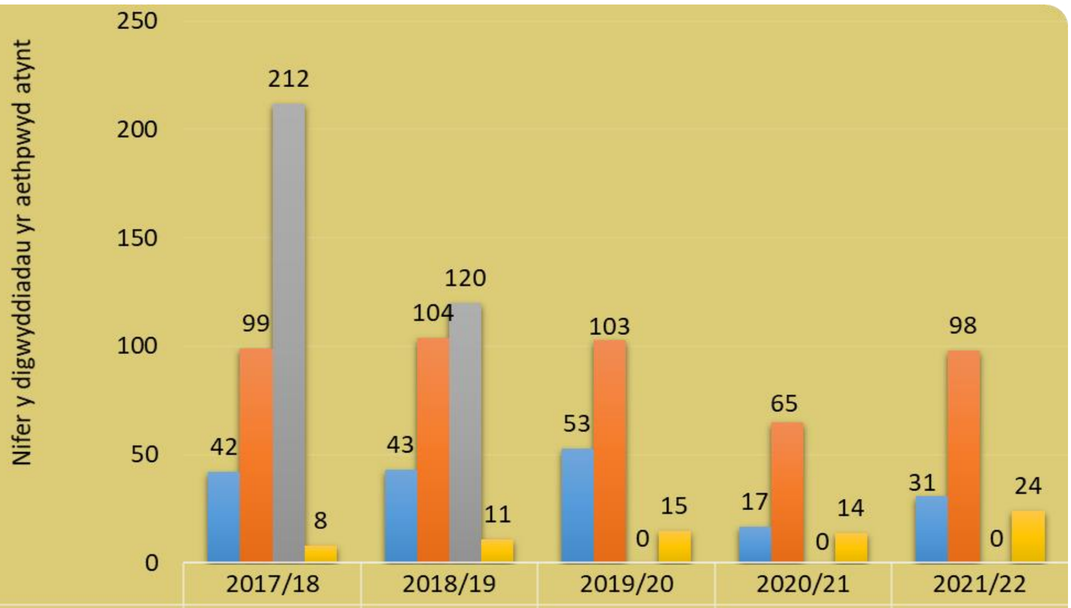

	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
GRFfs	42	43	53	17	31
Heblaw gwrthdrawiadau (ac eithrio prosiectau)	99	104	103	65	98
Prosiectau blaenorol (Tîm Cymorth Cymunedol, Cyd-ymateb)	212	120	0	0	0
Prosiectau cyfredol (Ar goll o gartref, Dull Mynediad)	8	11	15	14	24

Categori	Blwyddyn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Cyfanswm y digwyddiadau gwasanaeth arbennig	2021-22	153				153	↑ 59.4%	182	↓ 15.9%
	2020-21	96				96			
Gwrthdrawiad-au traffig ar y ffyrdd	2021-22	31				31	↑ 82.4%	38	↓ 18.4%
	2020-21	17				17			
Heblaw gwrthdrawiad au traffig ar y ffyrdd	2021-22	122				122	↑ 54.4%	144	↓ 15.3%
	2020-21	79				79			

*Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

6.0 Gwrthdrawiadau Traffig ar y Ffyrdd a Thorri Allan/Rhyddhau

6.1 Yn ystod chwarter cyntaf 2021/22, aeth y Gwasanaeth at 31 o wrthdrawiadau traffig ar y ffyrdd, sef 82.4% o gynnydd o gymharu â'r un cyfnod y llynedd (17). Cafwyd saith digwyddiad lle bu'n rhaid torri person neu bobl allan a/neu ryddhau (22.6%), o gymharu â chwech yn ystod yr un cyfnod yn y flwyddyn flaenorol.

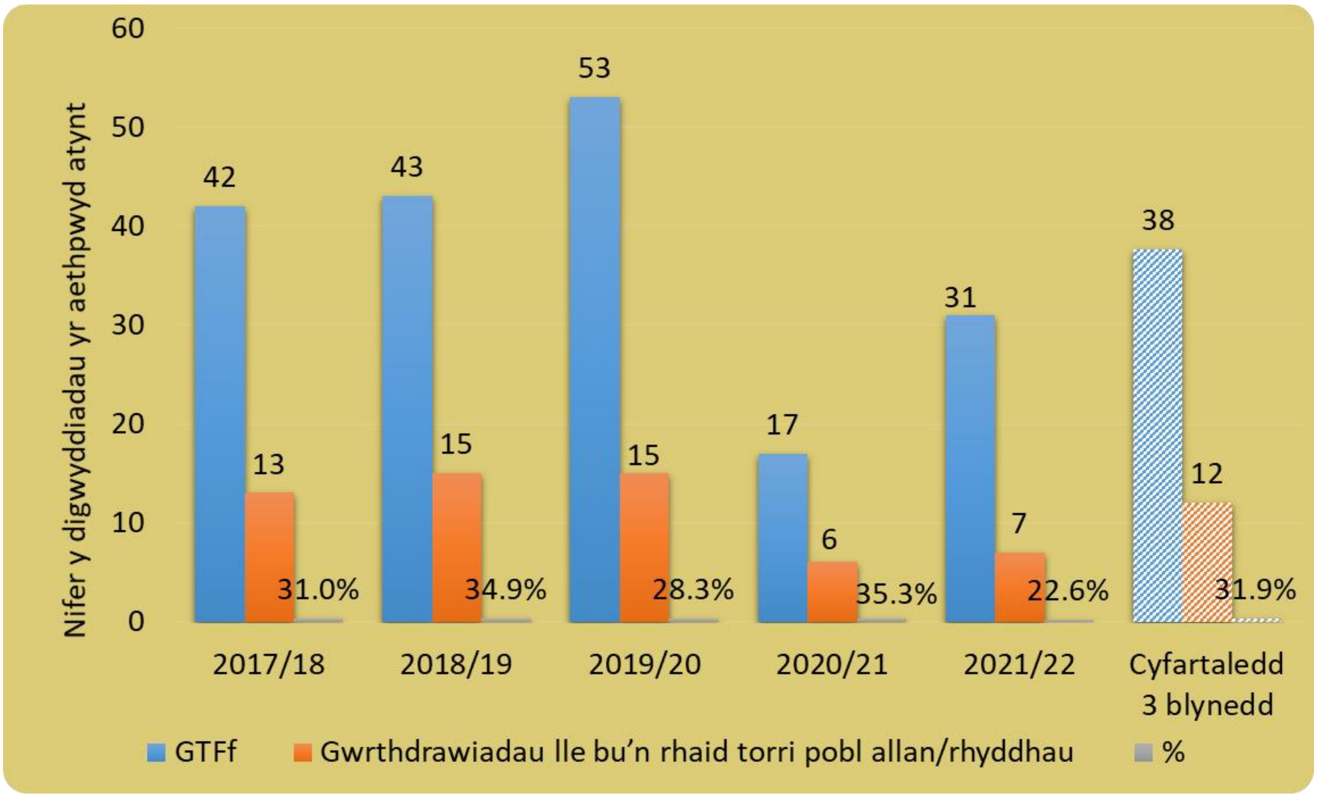

31	Gwrthdrawiadau traffig ar y ffyrdd yr aethpwyd atynt
20	Digwyddiadau lle cafodd pobl anaf
7	Digwyddiadau lle bu'n rhaid torri pobl allan / rhyddhau

Difrifoldeb yr Anaf *	**Nifer y bobl**
Archwiliad rhagofalus	2
Cymorth Cyntaf	3
Mân anafiadau	13
Anafiadau difrifol	11
Marwolaethau	4

**Anafiadau gwrthdrawiadau traffig ar y ffyrdd – pan fo rhai ar gael, caiff y rhain eu cofnodi yn yr IRS yn yr un categori ag anafiadau tân*

7.0 Amcan 1: Gweithio tuag at wneud gwelliannau i iechyd, diogelwch a llesiant pobl yng Ngogledd Cymru – *cefnogi pobl i atal tanau damweiniol mewn cartrefi ac aros yn ddiogel os bydd tanau o'r fath yn digwydd.*

7.1 Yn ystod y cyfnod adrodd, roedd nifer y tanau damweiniol mewn cartrefi wedi codi i 113 o 104 yn y flwyddyn flaenorol. O'r 113 o danau damweiniol mewn cartrefi yr aethpwyd atynt, roedd 57 o ddigwyddiadau yn gysylltiedig â choginio (sosban sain/ffriwr saim dwfn a dulliau eraill o goginio), nam ar offer neu beiriant, neu fod yn ddiofal wrth ddefnyddio offer neu beiriant (ffynhonnell gwres). Mae hyn yn 50% (33) o gynnydd yn nifer y digwyddiadau o'r fath, o gymharu â'r un cyfnod y llynedd. Mae'r tueddiad cyffredinol yn nifer y tanau damweiniol mewn cartrefi yn mynd am i fyny, gyda chyfanswm nifer y digwyddiadau yn ystod y cyfnod adrodd 18.9% yn uwch na'r cyfartaledd 3 blynedd, sef 95.

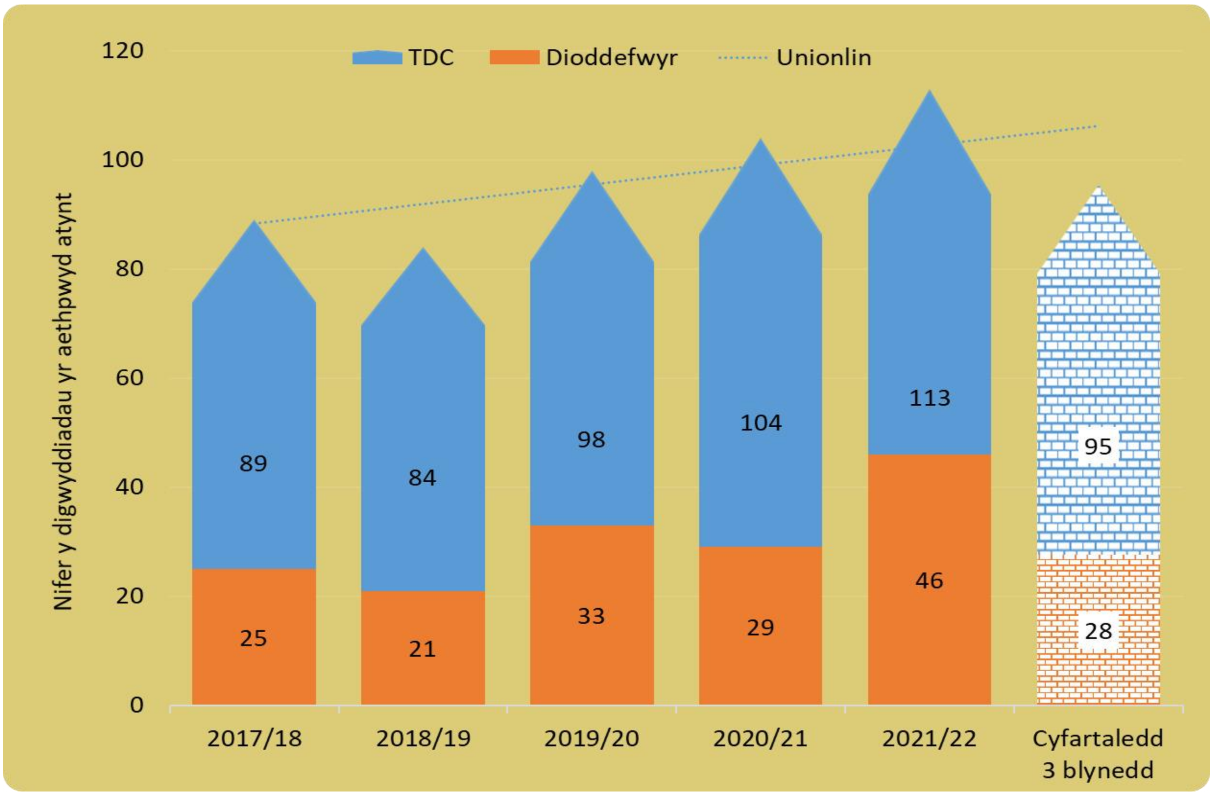

Categori	Blwydd-yn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Tanau damweinio l mewn cartrefi	2021-22	113				113	↑ 8.7%	95	↑ 18.9%
	2020-21	104				104			

* Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

8.0 Marwolaethau ac anafusion oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi

8.1 Yn chwarter cyntaf 2021/22, cafwyd 44 o anafusion anangheuol oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi; cofnodwyd dau yn fwy o anafiadau difrifol a chwech yn fwy o fân anafiadau o gymharu ag yn 2020/21. Er bod nifer yr anafusion yn y cyfnod adrodd hwn yn uwch na'r llynedd, cafwyd mwy o ddigwyddiadau'n cynnwys anafusion lluosog. Fodd bynnag, mae cyfran y digwyddiadau a arweiniodd at anaf yn is o gymharu â'r llynedd.

8.2 Yn ystod chwarter cyntaf, 2021/22 cafwyd dau anaf angheuol oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi, mae'r ddau yn aros cadarnhad gan y Crwner.

Difrifoldeb yr Anaf	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Archwiliad Rhagofalus	5	5	7	11	17
Cymorth Cyntaf	5	7	13	6	10
Mân Anafiadau	13	7	10	9	15
Anafiadau Difrifol	2	0	2	0	2
Marwolaeth	0	2	1	3	2
Cyfanswm	25	21	33	29	46

Categori	**Blwydd-yn**	**Ch.1**	**Ch.2**	**Ch.3**	**Ch.4**	**Cyfan-swm y cyfnod hyd yma**	**Newid**
Anafiadau oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi	2021-22	44				44	↑ 18
	2020-21	26				26	
Marwolaethau oherwydd tanau damweiniol mewn cartrefi	2021-22	2				2	↓ 1
	2020-21	3				3	

Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol	
26	↑ 18

9.0 Archwiliadau Diogel ac Iach

9.1 Yn ystod y cyfnod adrodd, cynhaliwyd 2,547 o Archwiliadau Diogel ac Iach, ac roedd 1,014 (39.8%) o'r rheini i gartrefi a atgyfeiriwyd atom gan asiantaethau sy'n bartneriaid inni. Yn dilyn llacio cyfyngiadau COVID-19, cynhaliwyd 1,135 o archwiliadau diogel ac iach wyneb yn wyneb, o gymharu ag 836 yn ystod yr un cyfnod y llynedd. Cynhaliwyd llai o archwiliadau diogel ac iach dros y ffôn yn ystod y cyfnod adrodd hwn (1,412) o gymharu â 2,776 wedi'u cynnal yn ystod yr un cyfnod y llynedd.

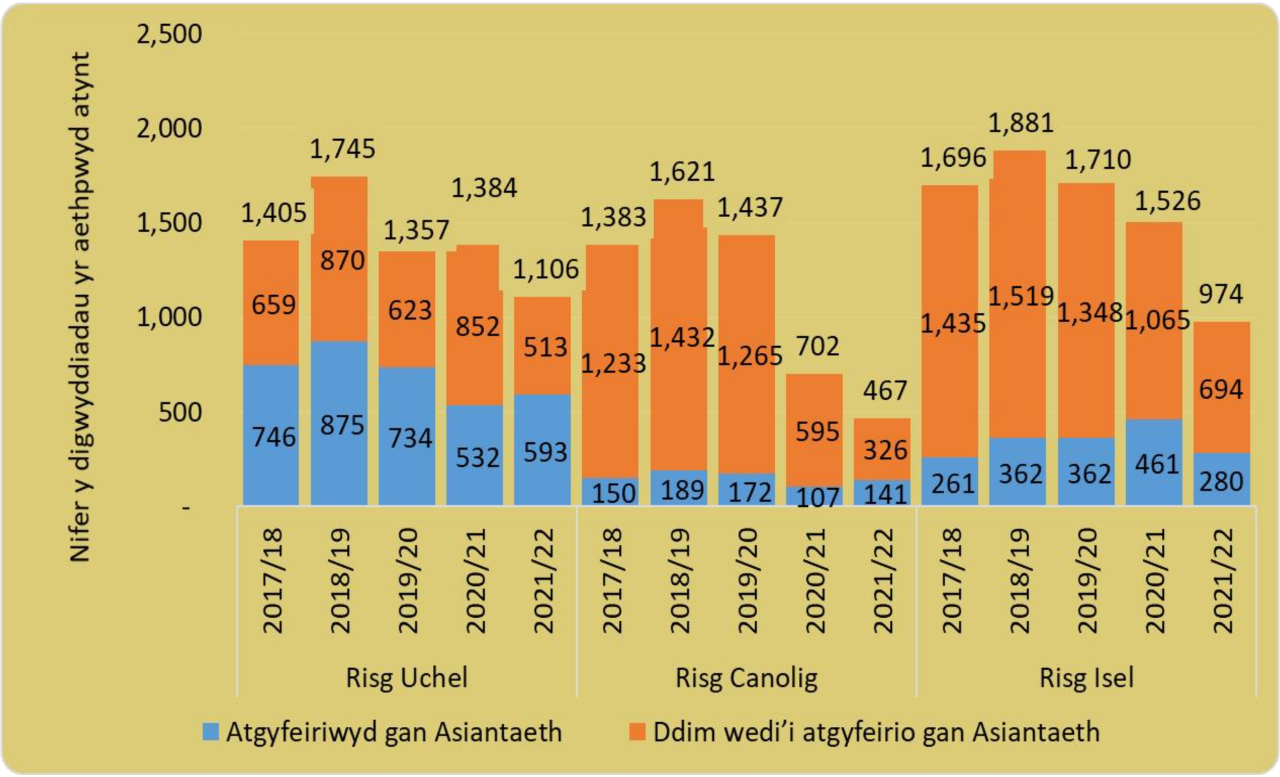

Categori	Blwydd-yn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
% o'r holl Archwiliadau Diogel ac Iach a gynhaliwyd ac a atgyfeiriwyd gan sefydliad sy'n bartner i ni	2021-22	39.8%				39.8%	↑ 9pp	28.4%	↑ 11pp
	2020-21	30.5%				30.5%			

* Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

10.0 Larymau Mwg (Tanau Damweiniol mewn Cartrefi)

10.1 Gall larymau mwg/gwres ddarparu rhybudd cynnar o dân, ac roedd rhai ar gael yn y rhan fwyaf (88.5%) o danau damweiniol mewn cartrefi yn ystod y cyfnod adrodd. Roedd nifer y tanau damweiniol mewn cartrefi lle nad oedd larwm ar gael wedi gostwng 18.8% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Roedd nifer y digwyddiadau lle roedd larwm mwg yno ond heb weithredu wedi cynyddu 18.2% i 26 o gymharu â 22 yn ystod yr un cyfnod y llynedd.

Categori	Blwyddyn	Ch.1	Ch.2	Ch.3	Ch.4	Cyfan-swm y cyfnod hyd yma	% newid	Cyfartaledd y 3 blynedd flaenorol *	
Larwm mwg yno ac wedi rhoi rhybudd	2021-22	54				54	↑ 12.5%	45	↑ 20%
	2020-21	48				48			
Larwm mwg heb seinio	2021-22	26				26	↑ 18.2%	20	↑ 30%
	2020-21	22				22			
Larwm mwg yno, wedi seinio ond heb roi rhybudd	2021-22	20				20	↑ 11.1%	20	→ 0%
	2020-21	18				18			
Dim larwm mwg yno	2021-22	13				13	↓ 18.8%	11	↑ 18.2%
	2020-21	16				16			

Mae'r tabl ar y dde yn dangos cyfartaledd cyfnod cymharol y 3 blwyddyn ariannol gyda'r newid canrannol *Mae'r colofnau llwyd yn dangos: cyfartaledd y tair blwyddyn ariannol flaenorol (ar sail y cyfnod adrodd cyfatebol); canran y newid ar sail y gwahaniaeth rhwng y flwyddyn ariannol gyfredol a'r cyfartaledd tair blynedd.

Geirfa

Tanau	Mae pob tân yn cael ei roi o fewn un o dri chategori, sef prif danau, tanau eilaidd neu danau simnai.
Prif Danau	Dyma danau nad ydynt yn danau simnai, ac sy'n digwydd mewn unrhyw fath o adeilad (ac eithrio adfail), cerbydau, carafanau ac ôl-gerbydau, storfeydd y tu allan, cyfarpar a pheiriannau, eiddo amaethyddol a choedwigoedd, ac adeileddau eraill y tu allan, megis pontydd, blychau postio, twneli ayyb. Mae tanau yn unrhyw le yn brif danau os oes anafusion yno, os oes angen achub neu ddianc, felly hefyd danau yn unrhyw le yr aeth pump neu ragor o beiriannau tân atynt.
Tanau Eilaidd	Tanau eilaidd yw tanau nad ydynt yn danau simnai nac yn brif danau. Nid yw tanau eilaidd yn golygu anafusion, achub neu ddianc, a bydd pedair neu lai o beiriannau tân wedi mynd atynt. Fel arfer, tanau eilaidd yw tanau sy'n digwydd mewn lleoliadau megis tir agored, coed unigol, ffensys, polion telegraff, sbwriel a chynwysyddion sbwriel (ond nid banciau papur, a fyddai'n cael eu hystyried - yn yr un modd ag eiddo amaethyddol neu goedwigoedd - yn brif danau), dodrefn y tu allan, goleuadau traffig ayyb.
Tanau Simnai	Dyma danau mewn adeiladau sydd wedi'u meddiannu, lle mae'r tân wedi ei gyfyngu i'r simnai ei hun, hyd yn oed os oes gwres neu ddifrod oherwydd mwg yn ymestyn y tu hwnt i'r simnai ei hun. Nid yw tanau simnai'n golygu anafusion, achub neu ddianc, a bydd pedair neu lai o beiriannau tân wedi mynd atynt.
Digwyddiadau Gwasanaeth Arbennig	Dyma ddigwyddiadau lle nad oes tân, a lle mae angen peiriant neu swyddog, ac maent yn cynnwys: a) Argyfyngau lleol e.e. llifogydd, digwyddiadau traffig ar y ffyrdd, achub pobl, gwneud sefyllfa 'yn ddiogel' ayyb; b) Trychinebau mawr; c) Digwyddiadau domestig e.e. dŵr yn gollwng, pobl wedi eu cloi i mewn neu allan ayyb; ch) Trefniadau o flaen llaw i fynd i ddigwyddiadau, a allai gynnwys darparu cyngor ac archwiliadau.
Galwadau diangen (cyfarwyddyd cyffredinol)	Pan fo'r GTA yn mynd i leoliad lle credir bod digwyddiad, ond o gyrraedd gwelir nad oes digwyddiad yn bodoli neu wedi bodoli. Sylwer: os bydd y peiriant yn cael 'ei droi'n ôl' gan yr Ystafell Reoli cyn cyrraedd y digwyddiad, ni chyfrifir ei fod wedi troi allan, ac nid oes angen adrodd yn ei gylch.
Galwadau diangen – Maleisus	Galwadau a wneir gyda'r bwriad o gael y GTA i fynd i ddigwyddiad nad yw'n bodoli, gan gynnwys rhai bwriadol a lle amheuir eu bod yn faleisus.
Galwadau diangen – Didwyll	Galwadau a wneir yn ddidwyll pan gredir bod y GTA yn wir yn mynd at dân neu ddigwyddiad gwasanaeth arbennig.
Galwadau diangen – larymau tân awtomatig	Galwadau a ddaw gan larymau tân ac offer diffodd tân. Maent yn cynnwys larwm yn seinio trwy ddamwain neu pan fo larwm yn seinio a rhywun yn galw'r GTA fel mater o drefn oherwydd trefniant sefydlog, h.y. heb 'benderfyniad', er enghraifft gan ganolfan alwadau diogelwch neu rywun wedi ei enwebu o fewn sefydliad).